

Alþingi
Nefndarsvið
Kirkjustræti
101 Reykjavík

Dags.: 7. janúar 2022
2011076 MJN

Efni: Umsögn Háskólans á Bifröst um tillögu til þingsályktunar um breytta skipan ráðuneyta í Stjórnarráði Íslands, 167. mál

Háskólinn á Bifröst fagnar tillögum um skiptingu ráðuneyta. Í þeim felst gífurlegt tækifæri. Skipan ráðuneyta og embættismannakerfis á Íslandi byggir enn á svipaðri hugsun og í upphafi 20. aldar. Því er löngu tímabært að endurskoða skipan mála. Þörf er á að laga starfsemi ráðuneyta að 21. öld og kjörið tækifæri að hefja verkið í þessum málaflokki.

Breytingin býður upp á tækifæri til að endurskoða annars vegar skiptingu málaflokka og hins vegar lögbundið hlutverk ráðuneytanna.

Skipting málaflokka.

Mikilvægt er fyrir háskólana að öll starfsemi þeirra rúmist innan eins ráðuneytis. Þannig þarf að koma því þannig fyrir að endurmenntun, háskólabókasöfn og háskólagátt fari einnig undir nýtt ráðuneyti. Málefnum þeirra sem eru 18 ára og eldri og eru í framhaldsskólum þarf einnig að finna stað.

Hlutverk ráðuneytanna.

Rétt eins og lögreglan hefur skilgreint sig sem þjónustustofnun í takt við nýja tíma, felst tækifæri breytinganna sem hér um ræðir meðal annars í að skilgreina ráðuneytin sem þjónustu og eftirlitsstofnanir þjóðarinnar sem framfylgja og hrinda í framkvæmd stefnu kjörins ráðherra. Ef breytingin er aðallega fólgin í því að færa til málaflokka og skipta þeim á milli ráðuneytanna er hætta á að ekki takist að búa til skilvirk ráðuneyti sem hafa frumkvæði að því að framfylgja stefnu stjórnvalda og þjónusta þá sem til ráðuneytisins leita.

Hugrekki breytinganna þarf að fela í sér að taka upp og spyrja að tilgangi ráðuneytanna, hvernig þau geti sem best þjónað og haft eftirlit með öðrum opinberum stofnunum, sjálfseignastofnunum og einkageiranum svo nokkuð sé nefnt. Þannig má einnig merkja ákveðna mótsögn í yfirlýsingu stjórnarsáttmálans um að stokka upp ráðuneytin á sama tíma og gefin er út yfirlýsing í fjölmiðlum um að allir haldi starfinu sínu. Mannlegt eðli felur í sér að þannig höldum við áfram að gera eins og áður.

Tækifærið sem við stöndum frammi fyrir gefur tilefni til að líta til erlendra fyrirmýnda sem gætu minnkað þá togstreitu sem ríkir oft milli kjörinna fulltrúa í

ráðuneytum og embættismanna, togstreitu sem bitnar á þeim sem leita til ráðuneytanna og kemur í veg fyrir framgang mála. Stjórnámálamenn eru kjörnir af þjóðinni og embættismenn ráðnir inn samkvæmt ferli. Tækifæri breytinganna gæti falist í því að endurskoða samstarf embættismanna og kjörinna fulltrúa inni í ráðuneytum þannig að skýrt sé að embættismenn framfylgi stefnu ráðherra svo lengi sem hún stenst lög. Önnur lönd hafa mjög ólíkan máta hvað þetta varðar. Fjöldamörg dæmi eru um að sérhverjum ráðherra fylgi hópur sérfræðinga á sviði ráðuneytisins. Um ræðir sérfræðinga sem ráðherra velur sjálfur og treystir til að aðstoða sig við að framfylgja stefnu stjórnarinnar. Þannig er betur tryggt að ráðherra geti náð fram stefnumiðum sínum. Starfssviðin gætu verið endurskoðuð með það fyrir augum að ráðuneytin hafi stefnumótandi hlutverk um menntun í landinu, stefnu sem er sett í upphafi kjörtímabils en ekki í lok þess eins og gerðist með menntastefnu Íslands. Vinna kjörtímabilsins færi svo í að framfylgja stefnunni sem mótuð er í upphafi og þannig fæðist ráðuneyti sem ekki einungis sinnir eftirliti og þjónustu heldur hefur einnig frumkvæði og áhrif.

Loks felst tækifæri í breytingunum til að endurskoða samband ráðuneyta við sjálfseignastofnanir og einkageirann til að það takmarkist ekki við eftirlitshlutverk heldur sé nýtt tækifæri til að fela háskólunum sem eru sjálfseignastofnanir ákveðin verkefni.

Virðingarfyllst,

Margrét Jónsdóttir Njarðvík
rektor